

DET KONGELIGE
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 11

(2001-2002)

Kvalitetsreformen Om vurdering av enkelte unntak fra ny gradsstruktur i høyere utdanning

*Tilråding fra Utdannings- og forskningsdepartementet av 8.
mars 2002,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning, bakgrunn og sammendrag

1.1 Bakgrunn

Da Stortinget 12. juni 2001 behandlet St.meld. nr. 27 (2000-2001) Gjør din plikt - Krev din rett Kvalitetsreform av høyere utdanning og Innst. S. nr. 337 (2000-2001), ble det gitt tilslutning til departementets forslag om endringer i gradsstrukturen. I den nye gradsstrukturen skal lavere grad ha et omfang på tre år og omfanget av høyere grad skal være to år. Den organiserte forskerutdanningen skal fortsatt være tre år.

Videre fattet Stortinget følgende vedtak:

Stortinget ber Regjeringa kome attende til Stortinget med spørsmål knytta til eventuelle omleggingar av profesjonsstudia, embetsstudia og lærarutdanninga. Det skal leggjast til grunn for ein slik sak at kunstutdanninga inkludert musikkfaga, sivilingeniørstudiet eller profesjonsutdanningar som psykologi og teologi, ikkje blir pålagde å bryte opp dagens struktur.

Departementet vil legge fram egen sak for Stortinget om lærerutdanningene, som også vil inkludere gradsstruktur for disse utdanningene. Også kunst- og musikkutdanningene og deres gradsstruktur vil bli lagt fram for Stortinget som egen sak.

Departementet ba i brev av 14. september 2001 om at utdanningsinstitusjoner som ikke ønsket hovedmodellens omfang eller oppdeling i lavere og høyere grad for studier av mer enn tre års varighet, skulle gi begrunnede svar om dette til departementet. Tilsvarende brev ble 28. september 2001 sendt til private høyskoler med eksamensrett for studier av fem års varighet eller mer. Departementet mottok 24 høringsuttalelser på denne forespørselen. I alt 16 utdanninger ble foreslått gitt gradsstruktur som avviker fra hovedmodellen. Forslagene er vurdert i denne meldingen.

I meldingen behandles disse utdanningenes akademiske grad, som har tilhørende beskyttet tittel (med ett unntak). For flere av utdanningene som omtales, eksisterer det autorisasjonsordninger og lover som benytter betegnelsen på den akademiske graden. Ved endring av betegnelse for de akademiske gradene kan det derfor være behov for tekniske endringer i slikt regelverk.

Følgende høringsinstanser har kommet med merknader til høringsbrevene:

- Universitetet i Bergen
- Universitetet i Oslo
- Universitetet i Tromsø
- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
- Arkitektthøgskolen i Oslo
- Norges handelshøgskole
- Norges idrettshøgskole
- Norges landbrukshøgskole
- Norges musikkhøgskole

- Norges veterinærhøgskole
- Handelshøyskolen BI
- Høgskolen i Agder
- Høgskolen i Lillehammer
- Høgskolen i Stavanger
- Høgskolen i Sør-Trøndelag
- Høgskolen i Østfold
- Kunsthøgskolen i Oslo
- Det nasjonale fakultetsmøte for juridiske fag
- Det teologiske Menighetsfakultet
- Misjonshøgskolen i Stavanger
- Norsk Lærerakademi
- Norsk Studentunion
- Juridisk studentutvalg ved Universitetet i Oslo
- Norske Siviløkonomers Forening.

1.2 Departementets utgangspunkt for vurderinger

I meldingen omtales de utdanningene som høringsinstansene har opplyst vil bli problematisk å innlemme i hovedmodellen i den nye gradsstrukturen. Begrepet integrert studium benyttes som betegnelse på studier som ikke er oppdelt i lavere og høyere grad.

Ved vurdering av omfanget av utdanningene har departementet lagt til grunn at flest mulig av studiene skal inngå i hovedmodellen, med maksimalt fem år for høyere grad. Departementet finner at det er nødvendig å gjøre unntak for de kliniske studiene som i dag er lengre enn fem år. Slike studier krever både omfattende teoretiske kunnskaper og praktiske ferdigheter i diagnostisering og behandling. Av hensyn til pasient-/klientbehandlingen må slike utdanninger holde et så høyt faglig nivå at uteksaminerte kandidater har høy funksjonsdyktighet. For to av disse utdanningene er det dessuten satt en minimumsgrense for omfanget i EU-direktiver om yrkesutøvelse.

Studier som har et større omfang enn fem år, skal beholde nåværende gradsbetegnelse.

De studiene som her foreslås å få redusert studietid, skal innføre ny gradsstruktur (inkludert ny betegnelse) senest høsten 2004, med mindre annet er foreslått under vurderingen av den enkelte grad. Tidspunktet er satt for at institusjonene skal få tilstrekkelig tid til å gjennomføre de justeringene nedkortingene medfører.

Ved vurdering av oppdeling av studiene i lavere og høyere grad har departementet lagt til grunn at oppdeling skal skje dersom lavere grad kan gi yrkeskompetanse og eventuelt være et faglig grunnlag for høyere grads studier i andre fagområder. Ved vurdering av den enkelte utdanning er det angitt om studiet eventuelt kan eller skal være integrert. For utdanninger som kan være integrert, er det opp til utdanningsinstitusjonen å foreta videre vurdering av om studiet skal deles i lavere og høyere grad. Utdanninger som skal være integrert kan ikke deles i lavere og høyere grad uten departementets godkjenning. Dette gjelder et fåtall kostnadskrevenne utdanninger hvor lavere grad normalt ikke vil gi yrkeskompetanse.

Departementet anser at alle studier som har et omfang på totalt fem år skal betegnes master, selv om studiet ikke blir delt opp i lavere og høyere grad. Studier som kun endrer gradsbetegnelse skal innføre dette senest høsten 2003. Tilføyelser som viser fagområde for graden, fastsettes av den enkelte institusjon, slik som for øvrige mastergrader.

1.3 Sammendrag av innholdet i meldingen

Meldingen gjennomgår utdanninger som de høyere utdanningsinstitusjonene har bedt om blir unntatt fra hovedmodellen i den nye gradsstrukturen. I kapittel 2 blir studier som har et større omfang enn fem år vurdert. Departementet foreslår at utdanningene i medisin, psykologi og veterinærmedisin beholder nåværende tidsnormering, mens de øvrige utdanningene blir redusert til fem år.

I kapittel 3 blir studier som i dag har et totalt omfang på fem år eller mindre vurdert, primært i forhold til eventuell oppdeling av studiet i lavere og høyere grad. Utdanningen i industridesign foreslås utvidet til fem år.

2 Studier som i dag har større omfang enn fem år

2.1 Cand. med.

Graden cand. med. gis for fullført, integrert studium i medisin av seks års varighet¹⁾. Graden kan tildeles av de fire universitetene.

EU-direktivet som regulerer yrkesutøvelse for leger i EØS-området, setter en minimumsgrense på seks år for medisinstudium.

Alle universitetene ønsker å beholde nåværende omfang av studiet. Redusert studietid vil gi mindre pasientkontakt i studiet, noe som igjen får betydning for turnustjenesten etter studiet. Dette er en av de kliniske utdanningene hvor redusert studietid vil få negative konsekvenser for funksjonsdyktigheten til de uteksaminerte kandidatene.

Departementet foreslår at studietiden fortsatt skal være seks år, og at graden cand. med. blir opprettholdt.

2.2 Cand. psychol.

Graden cand. psychol. gis for fullført, integrert studium i psykologi av totalt seks års varighet. Opptak til den profesjonsrettede delen av studiet skjer på grunnlag av grunnfag i psykologi. Graden kan tildeles av de fire universitetene.

Alle universitetene ønsker å beholde nåværende omfang av studiet. EU-direktivet som regulerer yrkesutøvelse for psykologer i EØS-området, er et generelt direktiv, noe som gjør at Norge ikke er bundet opp til et bestemt omfang for psykologistudiet.

I tillegg til profesjonsstudiet i psykologi er det også mulig å ta psykologi på grunn-, mellom- og hovedfagsnivå. Hovedfag i psykologi gir ikke autorisasjon til yrkesutøvelse som psykolog. Dette studiet skal inngå i hovedmodellen med tre år for lavere grad og to år for høyere grad fra høsten 2003.

Profesjonsstudiet i psykologi skal gi klinisk kompetanse som grunnlag for autorisasjon som psykolog. Opplæring i praktiske ferdigheter er tidkrevende, også fordi det følger av dette fagets egenart at studentene må følge pasienter og klienter over en lang tidsperiode. Dette er også en klinisk utdanning hvor redusert studietid vil få negative konsekvenser for funksjonsdyktigheten til de uteksaminerte kandidatene.

Departementet foreslår at studietiden fortsatt skal være seks år, og at graden cand. psychol. blir opprettholdt.

---

¹⁾ Ved Universitetet i Bergen er studietiden normert til seks og et halvt år. Det skyldes at noen studenter av praktiske årsaker må vente et halvt år i studiet, medisinstudiet er i realiteten seks år.

2.3 Cand. med. vet.

Graden cand. med. vet. gis for fullført, integrert studium i veterinærmedisin av fem og et halvt til seks års varighet ved Norges veterinærhøgskole.

EU-direktivet som regulerer yrkesutøvelse for veterinærer i EØS-området, setter en minimumsgrense på fem år for utdanningen og krav om hvilke fag og emner som skal inngå. I Norge er veterinærene tillagt flere arbeidsoppgaver innenfor områdene fisk og næringsmiddelhygiene enn i de andre landene. Norsk veterinærutdanning har derfor større omfang av slike fag, noe som medfører at studietiden vanskelig kan kuttes ned fra fem og et halvt år.

Av hensyn til praktiske forhold må noen studenter vente ett ekstra semester før de kan ta deler av studiet som inneholder praksis og vurdering av praksis. For disse studentene blir studietiden totalt seks år.

Dette er også et av de kliniske studiene, hvor studiet må gi omfattende opplæring i diagnostisering og behandling av dyr.

Departementet foreslår at studietiden fortsatt skal være fem og et halvt til seks år, og at graden cand. med. vet. blir opprettholdt.

2.4 Sivilarkitekt

Graden sivilarkitekt gis for fullført, integrert studium i arkitektur av fem års varighet ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og Bergen Arkitektskole, og av fem og et halvt års varighet ved Arkitekthøgskolen i Oslo.

Institusjonene ønsker å beholde studiene slik de er nå. EU-direktivet som regulerer yrkesutøvelse for arkitekter i EØS-området, setter en minimumsgrense på fem år for utdanningen.

Departementet foreslår at studietiden skal være lik ved alle institusjonene, og at den settes til fem år. Studiet skal fortsatt være integrert. Graden skal være master.

2.5 Cand. theol.

Graden cand. theol. gis for fullført, integrert studium i teologi av seks års varighet. Graden kan tildeles av Universitetet i Oslo, Det teologiske Menighetsfakultet og Misjonshøgskolen i Stavanger.

De tre utdanningsinstitusjonene ønsker å redusere studietiden til fem og et halvt år, inkludert et semester av praktisk-teologisk seminar. Praktisk-teologisk seminar har et totalt omfang på ett år og er en forutsetning for ordinasjon i Den norske kirke. De to private institusjonene ønsker mulighet til å tildele bachelorgrad for deler av utdanningen.

Departementet foreslår at studietiden for grad skal være fem år eksklusive det praktisk-teologiske seminar. Graden skal være master. Utdanningsinstitusjonene avgjør selv om studiet organiseres slik at studentene kan avslutte med lavere grad etter tre år.

Organiseringen av praktisk-teologisk seminar vil være opp til den enkelte utdanningsinstitusjon. Hvis deler av praktisk-teologisk seminar integreres i masterstudiet, er det forutsatt at studietiden kan forlenges tilsvarende.

2.6 Cand. jur.

Graden cand. jur. gis for fullført, integrert studium i juridiske fag av seks års varighet. Graden kan tildeles av universitetene i Oslo, Bergen og Tromsø.

Det nasjonale fakultetsmøte for juridiske fag (underorgan av Universitets- og høgskolerådet) mener det er faglig forsvarlig å redusere studietiden til fem år. Universitetet i Bergen har igangsatt arbeidet med slik reduksjon, og Universitetet i Tromsø er rede til å gjøre det samme. Universitetet i Bergen ønsker mulighet til å tildele bachelorgrad for deler av utdanningen.

Universitetet i Oslo gjennomførte en omfattende studiereform i 1996 etter pålegg fra departementet. De første kandidatene som har fulgt hele den nye studieordningen etter normert tid blir uteksaminert våren 2002. Universitetet i Oslo ønsker av den grunn ikke å legge om studiet på det nåværende tidspunkt.

Departementet foreslår at studietiden for grad skal være fem år. Graden skal være master. Utdanningsinstitusjonene avgjør selv om studiet organiseres slik at studentene kan avslutte med lavere grad etter tre år. Universitetene i Bergen og Tromsø skal innføre den nye gradsstrukturen senest høsten 2004, Universitetet i Oslo senest høsten 2007.

3 Studier som i dag har fem års omfang eller mindre

3.1 Cand. odont.

Graden cand. odont. gis for fullført, integrert studium i odontologi av fem års varighet. Graden kan tildeles av universitetene i Oslo og Bergen.

Begge universitetene ønsker å beholde studiene som de er og viser til at studiet er så sterkt integrert at det ikke er ønskelig å dele opp i lavere og høyere grad.

Departementet foreslår at studietiden fortsatt skal være fem år, og at studiet skal være integrert. Graden skal være master.

3.2 Cand. pharm.

Graden cand. pharm. gis for fullført, integrert studium i farmasi av fem års varighet. Graden kan tildeles av universitetene i Oslo og Tromsø.

Begge universitetene ønsker å beholde studiene som de er.

Departementet foreslår at studietiden fortsatt skal være fem år, og at studiet skal være integrert. Graden skal være master.

3.3 Sivilingeniør

Graden sivilingeniør gis både for fullført, integrert studium i ingeniørfag av fem års varighet og som grad for studier av to års varighet utover høyskoleingeniørgrad eller tilsvarende. Graden kan tildeles av de fire universitetene, Norges landbrukshøgskole samt høyskolene i Agder, Narvik, Stavanger og Telemark.

NTNU uteksaminerer flest sivilingeniører, og universitetet ønsker å beholde integrert femårig studium og gradens navn. De andre institusjonene som kan gi graden, ønsker å ha tilsvarende ordning som NTNU.

Departementet foreslår at studietiden fortsatt skal være fem år, og at graden skal være master. Utdanningsinstitusjonene som i dag har integrert studium avgjør selv om studiet organiseres slik at studentene kan avslutte med lavere grad etter tre år. Dersom institusjonene velger å opprettholde et integrert studium av fem års varighet, forutsetter departementet at studenter med høyskoleingeniørutdanning eller tilsvarende fortsatt kan søke om opptak til fjerde studieår. Institusjoner som har 3+2-modell skal fortsatt ha det, men kan også ta opp studenter til femårig løp.

3.4 Fiskerikandidat

Graden fiskerikandidat gis for fullført, integrert studium i fiskerifag av fem års varighet. Graden kan tildeles av Universitet i Tromsø.

Universitetet ønsker å beholde studiet som en integrert utdanning samt betegnelsen på graden.

Departementet foreslår at studietiden fortsatt skal være fem år, og at studiet kan være integrert. Graden skal være master.

3.5 Cand. agric.

Graden cand. agric. gis for fullført, integrert studium i landbruksfag av fem års varighet. Graden kan tildeles av Norges landbrukshøgskole.

Høgskolen ønsker i hovedsak å følge hovedmodellen med lavere grad på tre år og høyere grad på to år. Høgskolen ønsker å beholde integrert studium for retningen landskapsarkitektur.

Departementet foreslår at studiet deles opp i lavere grad på tre år og høyere grad på to år. Unntatt er retningen landskapsarkitektur, som fortsatt kan være integrert. Graden skal være master.

3.6 Cand. scient. i fiskehelse

Graden cand. scient. i fagområdet fiskehelse er et studium i fiskehelse som består av lavere grad av tre og et halvt års varighet og høyere grad av ett og et halvt års varighet. Universitetene i Bergen og Tromsø tilbyr studiet.

Begge universitetene ønsker at studiet skal bli et integrert studium av fem års varighet.

Departementet foreslår at studietiden fortsatt skal være fem år, og at studiet kan være integrert. Graden skal være master.

3.7 Cand. scient. i informatikk

Graden cand. scient. i fagområdet informatikk er et studium som består av lavere grad av tre og et halvt års varighet og høyere grad av ett og et halvt års varighet. Universitetene i Bergen og Oslo tilbyr studiet.

Universitetene kan i dag ta opp studentene til et integrert studium av fem års varighet og ønsker å beholde denne muligheten.

Departementet foreslår at studietiden fortsatt skal være fem år, og at studiet kan være integrert. Graden skal være master.

3.8 Siviløkonom

Graden siviløkonom gis for fullført, integrert studium i økonomifag av fire års varighet ved Norges handelshøgskole og Handelshøyskolen BI samt som grad for studier av to års varighet utover to-årig høgskolekandidatgrad ved høgskolene i Agder og Bodø.

Norges handelshøyskole ønsker å beholde fire-årig helhetlig løp. Handelshøyskolen BI ønsker å utvide siviløkonomutdanningen til en 3+2-modell.

I gjeldende gradsstruktur gis graden cand. merc. for fullført studium i bedriftsøkonomiske fag av totalt fem års varighet, tre år for lavere grad og to år for høyere grad. Dette studiet skal fortsatt bestå, og graden skal være master.

I St.meld. nr. 27 (2000-2001) Gjør din plikt - Krev din rett heter det (s. 35):

De utdanningene som i dag er normert til mindre enn tre år for lavere grad og mindre enn fem år for høyere grad, forutsettes ikke å få forlenget studietid.

På denne bakgrunn foreslår departementet at studietiden fortsatt skal være fire år for graden siviløkonom. Institusjoner som har 2+2-modell skal fortsatt ha det, men kan også ta opp studenter til fireårig løp.

3.9 Høyere revisoreksamen

Graden høyere revisoreksamen gis for fullført studium i revisorfag med omfang ett og et halvt år utover revisorutdanning av tre års varighet eller tilsvarende. Graden kan tildeles av Norges handelshøyskole.

Norges handelshøyskole ønsker å beholde dagens lengde på totalt fire og et halvt år, jf. punkt 3.8.

Departementet foreslår at studietiden fortsatt skal være ett og et halvt år utover revisorutdanning av tre års varighet eller tilsvarende. Graden skal være høyere revisoreksamen.

3.10 Sivilindustridesigner

Graden sivilindustridesigner gis for fullført, integrert studium i industridesign av fire og et halvt års varighet. Graden kan tildeles av Arkitekthøgskolen i Oslo.

Arkitekthøgskolen ønsker å utvide studiet til fem år, og sammenlikner det med femårig sivilingeniørstudium i produktdesign ved NTNU.

Etter en samlet vurdering av de to nevnte utdanningene, foreslår departementet at studietiden utvides til fem år, og at studiet kan være integrert. Graden skal være master.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Kvalitetsreformen har som mål å øke gjennomstrømningen og redusere frafallet av studenter gjennom studieløpet, med overgang til ny gradsstruktur som innebærer nytt innhold i og ny organisering av studiene. I denne meldingen er det skissert løsninger som innebærer en endring i studietiden for enkelte studier. For jus-, arkitekt- og teologistudiet er det en reduksjon, mens studietiden for industridesign økes. Isolert sett vil en slik endring i studietid kunne endre studenttallet.

Økonomiske konsekvenser av redusert studietid må ses i sammenheng med videreutvikling av studiene, og effektivisering fordrer at institusjonene har tilstrekkelige ressurser til å utforme kvalitativt gode studieløp. Den største gevinsten ved redusert studietid og ved at flertallet fullfører sine studier på normert tid, er at studentene kommer raskere ut i arbeidslivet.

Forslagene om endret gradsstruktur og tilrettelegging for økt studieintensitet vil effektivisere høyere utdanning, og dermed frigjøre arbeidskraftressurser. Forslagene om endret studielengde i denne meldingen foreslås gjennomført innenfor Utdannings- og forskningsdepartementets rammer ved at effekten av redusert studietid kan knyttes til økt kvalitet og videre utvikling av studietilbudene. Departementet viser videre til at det ved behandlingen av statsbudsjettet for 2002 ble vedtatt særskilte midler til oppfølging av Kvalitetsreformen. Departementet vil komme tilbake til dette i de årlige framlegg til statsbudsjett.

Utdannings- og forskningsdepartementet

tilrår:

Tilråding fra Utdannings- og forskningsdepartementet av 8. mars 2002
Kvalitetsreformen Om vurdering av enkelte unntak fra ny gradsstruktur i høyere utdanning blir sendt Stortinget.
